

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань правової політики

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-35-84

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про внесення змін до законодавчих актів України щодо окремих питань розкриття банківської таємниці та заходів щодо встановлення опіки над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, або особи, зниклої безвісти за особливих обставин (реєстр. № 9235 від 24 квітня 2023 року)

За дорученням Голови Верховної Ради України від 24 квітня 2023 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 06 липня 2023 року (протокол № 128) проект Закону про внесення змін до законодавчих актів України щодо окремих питань розкриття банківської таємниці та заходів щодо встановлення опіки над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, або особи, зниклої безвісти за особливих обставин (реєстраційний № 9235 від 24 квітня 2023 року) (далі – Законопроект), поданий Кабінетом Міністрів України.

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту він розроблений з метою забезпечення законодавчих передумов включення до переліку підстав розкриття банками банківської таємниці випадків застосування санкцій, зазначених у рішеннях уповноважених органів державної влади, розгляді справ щодо захисту інтересів України як держави, а також вжиття нотаріусами заходів щодо встановлення опіки над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, або особи, зниклої безвісти за особливих обставин.

Для досягнення мети пропонується внесення змін до Цивільного кодексу України та законів України "Про нотаріат" і "Про банки і банківську діяльність" щодо встановлення нотаріусом опіки над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, або особи, зниклої безвісти за особливих обставин, та призначення опікуна, якому видається свідоцтво про призначення опіки над майном таких осіб. Із зазначеним пов'язані також пропозиції проекту щодо надання нотаріусам доступу до банківської таємниці на інформацію про рахунки, кошти, рухоме майно, індивідуальні банківські сейфи, іншого майна особи, визнаної безвісно відсутньою, або особи, зниклої безвісти за особливих обставин. Інші положення проекту направлені на врегулювання питання

стосовно розкриття банківської таємниці для спеціально уповноважених державних органів з метою вжиття ними заходів щодо: 1) забезпечення виконання рішення суду про заборону політичної партії в частині переходу у власність держави майна, коштів та інших активів забороненої судом політичної партії, її обласних, міських, районних організацій, первинних осередків та інших структурних утворень; 2) виявлення і розшуку активів фізичних та юридичних осіб, до яких застосовано санкції відповідно до Закону України «Про санкції»; 3) визначення розміру відшкодування шкоди, завданої внаслідок міжнародного збройного конфлікту на території України, необхідного для здійснення процесуальних дій, надання доказів та обґрунтувань під час розгляду в закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України.

Розглядаючи Законопроект, Комітет з питань правової політики виходить з такого.

У Конституції України визначається, що Україна є демократична, соціальна, правова держава (стаття 1), права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (частина друга статті 3), органи державної влади, у тому числі й Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади в Україні, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (частина друга статті 6, частина друга статті 19, стаття 75).

Верховна Рада України – це єдиний орган законодавчої влади в Україні, одним із повноважень якого є прийняття законів (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85).

Разом з тим, у контексті порушених у Законопроекті питань слід звернути увагу на позицію Європейського суду з прав людини щодо порядку розкриття банками банківської таємниці, зокрема: 1) у рішенні у справі «М. Н. та інші проти Сан-Марино» від 7 липня 2015 року (Заява № 28005/12), яка стосується розголошення й передачі банківських даних заявників на запит іноземних правоохоронних органів відповідно до міжнародного договору, Суд дійшов висновку, що інформація про банківські рахунки, без сумніву, становить персональні дані незалежно від того, чи є вона конфіденційною, чи ні; 2) у рішенні у справі «G.S.V. проти Швейцарії» від 22 грудня 2015 року (Заява № 28601/11), що стосується надання реквізитів банківського рахунку заявника до податкових органів США на підставі угоди про адміністративну взаємодію між Швейцарією та США, зазначено, що така передача не є порушенням статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, оскільки втручання у право заявника на приватне життя було передбачене законом, переслідувало легітимну мету й було пропорційним стосовно відповідного суспільного інтересу.

Проте, як зазначається у експертному висновку Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України, запропонована

редакція нового пункту 11⁴ частини першої статті 62 Закону України «Про банки і банківську діяльність» не визначає, що є конкретною підставою для розкриття конфіденційної інформації та щодо яких конкретно клієнтів банку пропонується її розкриття. По суті, за змістом цієї норми, така інформація може запитуватись щодо будь-якої особи, яка визначатиметься на власний розсуд центрального органу виконавчої влади, що здійснює забезпечення захисту прав та інтересів України під час урегулювання спорів, розгляду в закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України і заяв, пов'язаних із відшкодуванням шкоди, завданої внаслідок міжнародного збройного конфлікту на території України, лише за наявності, зокрема, самого факту урегулювання спору, розгляду справи в закордонних юрисдикційних органах. Зазначене не відповідає принципу правової визначеності як елементу верховенства права (стаття 8 Конституції України), та містить ризики порушення прав фізичних та юридичних осіб.

Разом з тим, відповідно до Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин», Єдиний реєстр осіб, зниклих безвісти за особливих обставин (далі - Реєстр), - це електронна база даних, призначена для зберігання, захисту, обробки, використання і поширення визначеної цим Законом інформації про осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, їх невідомі останки, наявність чи відсутність рішення суду про визнання осіб, зниклих безвісти, безвісно відсутніми або оголошення померлими, а також інших даних, що використовуються для забезпечення обліку осіб, зниклих безвісти, з метою їх розшуку. Структура Реєстру складається із взаємопов'язаних розділів, які містять: відомості про осіб, зниклих безвісти за особливих обставин; відомості про невідомі тіла (останки) померлих (загиблих) осіб та пов'язані з ними речі, документи.

Таким чином, до зазначеного Реєстру не передбачено внесення нотаріусом відомостей про видачу свідоцтва про призначення опікуна над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, або особи, зниклої безвісти за особливих обставин.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України, звертає увагу на те, що у Законопроекті поєднано внесення змін до Цивільного кодексу України та законів України. Проте, Законом України «Про внесення зміни до частини другої статті 4 Цивільного кодексу України щодо удосконалення процедури внесення змін до цього Кодексу», передбачено що зміни до Цивільного кодексу України можуть вноситись виключно законами про внесення змін до цього Кодексу.

Крім цього, пропозиції Законопроекту стосуються різних суспільних відносин, які не мають безпосереднього зв'язку між собою. Так, зміни до Цивільного кодексу України і Закону України «Про нотаріат» стосуються уточнення повноважень нотаріуса щодо опіки над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, або особи, зниклої безвісти за особливих обставин, а зміни до Закону України «Про банки і банківську діяльність» стосуються розкриття банківської таємниці, але не лише нотаріусам, а й ряду центральних органів виконавчої влади. За цих умов та з урахуванням того, що питання

банківської діяльності відносяться до предмету відання Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики, а не Комітету з питань правової політики, який визначено головним з підготовки та попереднього розгляду поданого Законопроекту, зазначені питання доцільніше розглядати окремо.

Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнародних відносин зауважує, що запропонована редакція нової статті 65¹ Закону України «Про нотаріат» не створює правової визначеності, оскільки в одному абзаці частини третьої вказаної статті зазначається, що нотаріус вживає заходів щодо встановлення опіки над майном стосовно фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, або особи, зниклої безвісти за особливих обставин, — за останнім місцем проживання такої особи, а в іншому абзаці цієї ж частини вказується, що нотаріус вживає заходів щодо встановлення опіки над майном стосовно особи, зниклої безвісти за особливих обставин, — за останнім місцем проживання такої особи або за місцезнаходженням нерухомого майна чи основної його частини, а за відсутності нерухомого майна — за місцезнаходженням основної частини рухомого майна. Одночасна наявність в законі двох положень, які по-різному врегульовують одне і те ж питання, може створити умови для неможливості їх практичного застосування.

Також відповідно до вказаних положень Законопроекту не вбачається можливим встановлення опіки над майном особи, яка зникла безвісти за особливих обставин, місцем проживання якої є тимчасово окупована територія і майно якої знаходиться на такій території.

Крім того, нова глава 6 Закону України «Про нотаріат» потребує деталізації в частині здійснення процедури припинення опіки над майном особи, зниклої безвісти за особливих обставин.

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету зауважує, що Законопроект не матиме прямого впливу на показники бюджету і у разі його прийняття він може набирати чинності згідно із законодавством.

Міністерство фінансів України у своєму експертному висновку зазначає, що реалізація положень Законопроекту не впливає на виконання закону про державний бюджету у поточному бюджетному періоді та не потребує додаткових видатків державного бюджету.

Дослідницька служба Верховної Ради України зазначає, що Законопроект не суперечить Конституції України та міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також відповідає практиці Європейського суду з прав людини.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини цілком підтримує Законопроект без зауважень.

Міністерство юстиції України підтримує Законопроект без зауважень.

Національний банк України в цілому підтримує Законопроект.

Нотаріальна палата України підтримує Законопроект з урахуванням висловлених зауваження до нього.

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку підтримує Законопроект з урахуванням висловлених пропозицій та просить розглянути можливість включення до Законопроекту норм щодо внесення відповідних доповнень до статті 136 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» з метою передбачення можливості подання професійними учасниками ринків капіталу та організованих товарних ринків інформації, яка становить професійну таємницю, на запит центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері стягнення в дохід держави активів осіб, щодо яких застосовано санкції, та центрального органу виконавчої влади, що здійснює забезпечення захисту прав та інтересів України під час урегулювання спорів, розгляду в закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України та заяв, пов'язаних із відшкодуванням шкоди, завданої внаслідок міжнародного збройного конфлікту на території України.

З огляду на викладене, члени Комітету підтримують Законопроект та з метою техніко-юридичного і редакційного його удосконалення вважають за необхідне під час підготовки Законопроекту до другого читання доповнити редакцію його тексту такими пропозиціями:

у пункті 2 розділу I:

абзац другий підпункту 1 викласти в такій редакції:

«третє речення частини сьомої викласти в такій редакції: «У разі встановлення опіки над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою або особи, зниклої безвісти за особливих обставин, опікун, призначений над таким майном, має право отримувати довідки про нотаріальні дії, вчинені щодо таких осіб або за їх дорученням, якщо це необхідно для вжиття заходів, пов'язаних із опікою над майном»;

у підпункті 5:

абзаци шостий та одинадцятий викласти в такій редакції:

«фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, — за останнім місцем проживання такої особи»;

«Після опису майна нотаріус призначає опікуна, якому видає свідоцтво про призначення опікуна над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, або особи, зниклої безвісти за особливих обставин, до якого долучається акт опису такого майна, який є невід'ємною частиною свідоцтва»;

після абзацу одинадцятого доповнити абзацом такого змісту:

«Над одним і тим самим майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою або зниклої безвісти за особливих обставин може бути призначено одного опікуна. Нотаріус перевіряє відсутність чи наявність призначеного опікуна нотаріусом або судом на заявлене майно за даними Єдиного реєстру

осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. У разі виявлення факту призначення опікуна на заявлене майно нотаріус відмовляє у видачі свідоцтва».

У зв'язку з цим абзац дванадцятий вважати абзацом тринадцятим.

На підставі викладеного вище, враховуючи приписи статей 114 та 116 Регламенту Верховної Ради України, Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України включити до порядку денного дев'ятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання проект Закону про внесення змін до законодавчих актів України щодо окремих питань розкриття банківської таємниці та заходів щодо встановлення опіки над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, або особи, зниклої безвісти за особливих обставин (реєстраційний № 9235 від 24 квітня 2023 року), поданий Кабінетом Міністрів України, та за результатами розгляду його у першому читанні прийняти за основу.

2. Звернутися до Голови Верховної Ради України з пропозицією оголосити на пленарному засіданні під час розгляду даного Законопроекту про необхідність внесення пропозиції і поправок щодо виправлень, уточнень, усунення помилок та/або суперечностей у тексті цього Законопроекту, інших структурних його частин та/або інших законодавчих актів, що не були предметом розгляду в першому читанні та відповідають предмету правового регулювання вказаного Законопроекту.

3. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити голову підкомітету з питань діяльності органів юстиції, органів виконання покарань та пробації ФРІС Ігоря Павловича.

Голова Комітету

Д.В. МАСЛОВ

